

Asia: VN/12741/2022

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto: tartuntatautilain väliaikainen muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilakia väliaikaisesti. Eräät covid-19-epidemian leviämisen ehkäisemiseksi säädetyt ja tartuntatautilaissa 30.6.2022 saakka voimassa olleet pykälät otettaisiin uudelleen tartuntatautilakiin loppuvuoden 2022 epidemiatilanteen heikkenemisen varalta.

Alueellisen tautitilanteen niin vaatiessa yleisten hygieniavaatimusten noudattamisen lisäksi kunta tai aluehallintovirasto voisi tehdä päätöksen yleisölle tarkoitettujen tilojen käytön edellytyksistä. Lisäksi kunta tai aluehallintovirasto voisi jatkossa antaa päätöksen myös ravintolatoiminnan rajoittamisesta, jos epidemiatilanne ja terveydenhuollon palvelujen riittävyyden turvaaminen sitä edellyttäisivät. Jatkossakin covid-19-epidemian vuoksi asetettaisiin rajoituksia vain tilanteissa, joissa ne olisivat välttämättömiä terveydenhuollon palvelujen turvaamiseksi ja ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseksi.

Ehdotetulla sääntelyllä ei enää pyritäisi esisijaisesti ehkäisemään covid-19-taudin leviämistä, vaan taudista aiheutuvaa vakavaa terveydenhuollon ylikuormittumista.

Terveydenhuollon kuormitus

Lakiesityksen 58 g § 2. momentin mukaan 1. momentissa tarkoitettu päätös voidaan tehdä vain, jos vähintään kaksi listaukseen sisältyvää kriteeriä uhkaa kuormittua siten, että sairaanhoitopiirin kuntayhtymän alueen väestön terveys uhkaa vaarantua vakavasti. Covid-infektion luonteen vuoksi kyseinen arvio kuormituksesta olisi tehtävä etupainotteisesti, sillä rajoitustoimien mahdolliset tartuntoja vähentävät vaikutukset näkyvät viiveellä terveydenhuollon kuormituksessa. Myös kriteerien tarkempi määrittely helpottaisi alueellisten toimijoiden päätöksentekoa ja lisäisi alueellista yhdenvertaisuutta.

Henkilökuntapula aiheuttaa tällä hetkellä merkittävää kuormitusta terveydenhuoltojärjestelmällemme käytännössä kaikkialla Suomessa. Osa henkilökuntavajeesta liittyy henkilöstön ja heidän läheistensä covid-infektiosta johtuvista poissaoloista. Esitämme harkittavaksi henkilöstön covid-tartunnoista johtuvan vajeen lisäämistä kriteerien joukkoon.

Ravintolatoiminnan rajoittaminen

Toimivallan siirto ravitsemisliikkeiden rajoituksia koskien valtioneuvostolta kunnille ja aluehallintoviranomaisille mahdollistaa muutoksen hakemisen tartuntatautilain 90 § perusteella eli valittamalla hallinto-oikeuteen. Sekä rajoitustoimista että niitä seuraavista mahdollisista oikeusprosesseista syntyy kunnille hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Kuntaliitto edellyttää, että myös nämä kustannukset sisältyvät täysimääräisinä valtion covid-19 pandemiasta johtuvien kustannusten korvausten piiriin.

Tilojen sulkeminen

Ehdotetussa 58 g §:n 2. momentissa määriteltäisiin terveydenhuollon palvelut, joiden kuormittumisen uhatessa asiakas-, osallistuja- ja odotustiloja voidaan sulkea kunnan tai aluehallintoviraston päätöksellä. Edellytyksenä olisi, että rajoitus on välttämätön ja että listalta vähintään kaksi palvelua uhkaa kuormittua väestön terveyttä vaarantavalla tavalla.

Ehdotetulla 2. momentilla pyritään täsmentämään asiakastilojen sulkemisen kynnystä, mutta listaus voikin sen sijaan vaikeuttaa tulkintaa. Vastaan voi esimerkiksi tulla tilanteita, joissa välttämättömän rajoituksen käyttöönotto ei ole mahdollista, koska palvelujen kuormittumisen kynnys on epäselvä. Toisaalta tulee varmistaa, ettei päätöksenteossa 58 g §:n 1. momentin välttämättömyysedellytys väisty 2. momentin mekanistisen ehdon täytyessä.

Kuntaliitto pitää listausta tartuntatautilain muihin perusoikeuksien rajoittamista koskeviin toimivaltasäännöksiin verrattuna poikkeuksellisenä sääntelyratkaisuna. Katsomme, että väliaikaistenkin säännösten tulisi olla yhteneviä tartuntatautilain systematiikan kanssa, jotta niiden

tulkinnassa voitaisiin hyödyntää tartuntatautilakia koskevaa aiempaa oikeuskäytäntöä. Lainsäätäjän tulisi pidättäytyä säätämästä vain tiettyjä tilanteita silmällä pitäen laadittuja säännöksiä, jotka eivät ole yhteensopivia kyseisen lain muun tulkintakäytännön kanssa.

Tartuntatautilaissa säädetyt perusoikeusrajoitukset edellyttävät, että rajoitus on välttämätön tartuntataudin ehkäisemiseksi tai leviämisen estämiseksi. Katsomme, että välttämättömyysedellytys olisi riittävä myös asiakastilojen sulkemisen kohdalla ja vastaisi paremmin tartuntatautilain laajempaa systematiikkaa.

Valvonta ja tarkastukset

Tartuntatautilain 59 a § (valvonta) ja 59 b § (tarkastukset) pykälien voimassaoloaikaa ollaan esityksen mukaan jatkamassa vuoden 2022 loppuun saakka.

Ehdotetun 59 b §:n mukaan kunnan elintarvikevalvonta- ja terveydensuojeluviranomaiset saavat tarkastaa elintarvike- ja terveydensuojeluvalvonnan yhteydessä myös tartuntatautilain mukaisten velvollisuuksien ja rajoitusten sekä niitä koskevien päätösten noudattamisen. Suurin osa tartuntatautilain mukaisista tarkastuksista kohdistuisi toiminnanharjoittajiin, jotka eivät ole kunnan elintarvike- tai terveydensuojeluviranomaisen säännöllisessä valvonnassa. Tästä syystä tartuntatautilain mukaisten velvoitteiden valvontaa ei yleensä voida tehdä kunnan elintarvike- tai terveydensuojeluvalvonnan yhteydessä.

Kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaiset saavat suorittaa tarkastuksia myös AVI:n ja Liikenne- ja viestintäviraston pyynnöstä (59 d §). Valtion ns. toimeksiantotehtävistä aiheutuneet kustannukset tulee korvata kunnille. Kuntaliitto edellyttää, että myös nämä kustannukset sisältyvät täysimääräisinä valtion covid-19 pandemiasta johtuvien kustannusten korvausten piiriin.

Lakiehdotuksen mukaan kunnan tartuntataudeista vastaavalla toimielimellä on mahdollisuus delegoida tartuntatautilain mukaisia tarkastustehtäviä mm. tartuntataudeista vastaavalle lääkärille, muulle kunnan viranhaltijalle, kunnan toimielimelle tai kunnan toimielimen jaostolle. Käytännössä tartuntatautilain mukaisten tehtävien delegointia ympäristöterveydenhuollolle on tehty hyvin vaihtelevasti eri puolella maata Covid pandemian aikana. Kuntaliiton näkemyksen mukaan tartuntatautilain valvonnan (tarkastukset) delegointia tulee lainsäädännössä selkeyttää.

Tartuntatautilain mukaisista tarkastuksista ei lakiehdotuksen mukaan voida laskuttaa, kuten muusta ympäristöterveydenhuollon valvonnasta. Myös tämä epäkohta tulee korjata, kun tartuntatautilakia uudistetaan.

Kuntaliitto pitää välttämättömänä, että tartuntatautilain kokonaisuudistus käynnistetään viipymättä ja samalla arvioidaan ns. erillisen pandemialainsäädännön tarvetta. Nykyinen tartuntatautilaki lukuisine muutoskierroksineen ei kaikin osin täytä sitä selkeän lainsäädännön vaatimusta mitä covid-19 pandemiaa vastaavassa tai siihen verrattavissa olevassa tilanteessa tarvitaan.

Nyt lausuttavana oleva lakiesitys ei sisällä maahantuloon liittyviä rajoitteita. Covid-19 pandemian aikana maahantulorajoituksilla ei ole saavutettu merkittävää hyötyä suhteutettuna rajoitustoimien aiheuttamiin suoriin ja välillisiin kustannuksiin. On kuitenkin huomioitava, että mahdollisten tulevien covid-19 varianttien - jotka kykenisivät esim. ohittamaan rokotesuojan ja aiheuttamaan vaikeiden koronatapausten määrän erittäin merkittävän kasvun tai aivan muun vaarallisen patogeenin aiheuttamassa pandemiatilanteessa, rajanylitykseen liittyvät lainsäädännössä määritellyt rajoitukset voisivat olla perusteltuja.

Tartuntatautilain uudistuksessa on huomioitava myös Hyvinvointialueiden ja kuntien järjestämisvastuulle jäävän ympäristöterveydenhuollon välisiin tehtävä- ja toimivaltakysymykset ja niihin liittyvä kustannusten jako.

SUOMEN KUNTALIITTO

Sari Raassina

Johtaja, Sosiaali- ja terveysyksikkö

Kimmel Kaisa
Suomen Kuntaliitto ry